

Sygn. akt II Ca 167/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 kwietnia 2016 r.

Sąd Okręgowy w Białymstoku II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Bożena Sztomber (spr.)
Sędziowie:	SSO Jolanta Fedorowicz SSO Bogdan Łaszkiwicz
Protokolant:	st. sekr. sąd. Zofia Szczęsnowicz

po rozpoznaniu w dniu 29 kwietnia 2016 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa J. G.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w Ł.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Białymstoku

z dnia 23 grudnia 2015 r. sygn. akt XI C 1131/15

I. oddala apelację;

II. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2.400 (dwa tysiące czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym.

UZASADNIENIE

Powód J. G. wniósł o zasądzenie od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w Ł. kwoty 70.000 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 14 maja 2013 r. do dnia zapłaty, a także zasądzenie od pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwany (...) Spółka Akcyjna w Ł. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 23 grudnia 2015 r. Sąd Rejonowy w Białymstoku zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 70.000 złotych z odsetkami ustawowymi w stosunku rocznym w wysokości 13% od

dnia 14.05.2013 r. do dnia 22.12.2014 r. i 8% od dnia 23.12.2014 r. do dnia zapłaty (pkt 1). Zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 3.617 złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania (pkt 2). Nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 4.011,52 złotych tytułem brakującej opłaty sądowej i poniesionych wydatków w sprawie (pkt 3).

Jak wynikało z ustaleń Sądu I instancji, w dniu (...)r. na skutek wypadku komunikacyjnego śmierć poniosła żona powoda W. G..

Z uwagi na fakt, że sprawca przedmiotowego wypadku, w chwili zdarzenia miał zawartą w pozwanym towarzystwie ubezpieczeń umowę obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych, powód w związku z tragiczną i nagłą śmiercią żony, wystąpił do pozwanego z żądaniem zapłaty zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w związku z tym zdarzeniem. Pozwany w toku likwidacji szkody nie kwestionował zaistnienia wypadku, jego śmiertelnego skutku i sprawstwa. Decyzją z dnia 14 maja 2013 r. przyznał na rzecz powoda tytułem zadośćuczynienia kwotę 10.000 złotych. Powód uznając kwotę tę za zaniżoną, wstąpił na drogę postępowania sądowego, domagając się od pozwanego dopłaty do zadośćuczynienia w wysokości 70.000 złotych.

Sąd Rejonowy zaznaczył, iż w świetle art. 446 § 4 k.c. sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Przepis ten ma jednak zastosowanie tylko do tych zdarzeń, które nastąpiły po dniu 3 sierpnia 2008 r. Po wejściu w życie z dniem 23 sierpnia 1996 r. przepisu art. 448 k.c. Sąd Najwyższy z wyroku z dnia 14 stycznia 2010 r. wydanym pod sygn. IV CSK 307/09 uznał, iż właśnie ten przepis, a nie art. 446 § 3 k.c., stanowi podstawę ochrony odrębnego dobra osobistego, jaką jest bliska relacja pomiędzy zmarłym a osobą mu najbliższą. Obecnie, jak wynika z stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w uchwale z dnia 13 lipca 2011 r., sygn. III CZP 32/11, o ile przepis art. 446 § 4 k.c. stanowi podstawę do żądania przez najbliższych członków rodziny zmarłego zadośćuczynienia za krzywdę w przypadkach, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r., to co do tego typu sytuacji sprzed tej daty najbliższemu członkowi rodziny zmarłego należy się zadośćuczynienie na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c.

Mając te rozważania na uwadze Sąd I instancji stwierdził, iż nie mogła budzić wątpliwości możliwość sformułowania przez powoda roszczenia o zadośćuczynienie w związku ze śmiercią jego żony, która miała miejsce w dniu (...) r., przy czym podstawą oceny tegoż żądania jest przepis art. 448 k.c.

Sąd Rejonowy wskazał, że katalog dóbr osobistych zawiera art. 23 k.c. zaliczając do nich w szczególności: zdrowie, wolność, cześć, swobodę sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnicę korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukową, artystyczną, wynalazczą i racjonalizatorską. Jednak katalog ten – na co wskazuje zawarte w przepisie wyrażenie „w szczególności” ma charakter otwarty wskazując te dobra, które w praktyce mogą być najczęstszym przedmiotem naruszeń. Nie budzi jednak wątpliwości, iż ochronie na podstawie tego przepisu podlegają wszelkie dobra osobiste rozumiane jako wartości niematerialne związane z istnieniem i funkcjonowaniem podmiotów prawa cywilnego, które w życiu społecznym uznaje się doniosłe i zasługujące z tego względu na ochronę. W judykaturze bezspornie uznano, iż do katalogu tego należy też m.in. pamięć o osobie zmarłej, tak jak i prawo do życia rodzinnego i utrzymanie między członkami rodziny więzi emocjonalnej, która zapewnia członkom rodziny poczucie stabilności oraz bezpieczeństwa i jest podstawą wzajemnego wsparcia obejmującego sferę materialną i niematerialną. Przepis art. 24 § 1 k.c. wskazuje, jakie środki ochrony prawnej przysługują osobie, której dobro prawne zostało naruszone i poza żądaniem zaprzestania naruszeń i dopełnienia czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, przewiduje także żądanie zadośćuczynienia pieniężnego na zasadach określanych przez kodeks.

Sąd I instancji zaznaczył, iż zadośćuczynienie za krzywdę moralną jest swoistym wynagrodzeniem za szkodę niematerialną, którą stanowią ujemne przeżycia poszkodowanego w postaci cierpienia psychicznego będącego skutkiem śmierci osoby bliskiej. Zakresem zadośćuczynienia objęty jest uszczerbek niemajątkowy, dotyczący subiektywnej sfery osobowości człowieka, doznany przez najbliższych członków rodziny zmarłego, w następstwie jego śmierci. Kompensacie podlega doznana krzywda, a więc w szczególności cierpienie, ból i poczucie osamotnienia po śmierci najbliższego członka rodziny. Zadośćuczynienie powinno kompensować przedwczesną utratę członka rodziny.

Przy oznaczeniu zakresu wyrządzonej krzywdy za konieczne uważa się uwzględnienie: rodzaju naruszonego dobra, zakresu (natężenie i czas trwania), naruszenia, trwałości skutków naruszenia i stopnia ich uciążliwości, a także stopnia winy sprawcy i jego zachowania po dokonaniu naruszenia. Wysokość zadośćuczynienia powinna odpowiadać wielkości ustalonej krzywdy, ponieważ w przybliżeniu świadczenie stanowić ma ekwiwalent utraconych dóbr.

W niniejszym przypadku powód wskutek zwinionego i bezprawnego działania sprawcy wypadku, za którego odpowiedzialność cywilną ponosi pozwany, utracił żonę. Ze znajdującej się w aktach szkody nr (...), opinii psychologicznej wydanej w dniu 5 lutego 2014 r., przeprowadzonej na wniosek powoda wynikało, że stan emocjonalny i psychiczny J. G. w skutek tragicznej śmierci żony, uległ znacznej destabilizacji. Silna więź emocjonalna z żoną, niepokodzenie się z jej śmiercią w sensie psychologicznym, spowodowało przedłużające się reakcje żałoby, która obecnie ma charakter patologiczny.

Sąd Rejonowy miał na uwadze, że z przeprowadzonego w toku postępowania dowodu, w postaci opinii biegłej sądowej z zakresu psychologii E. S. wynikało, iż więzi emocjonalne pomiędzy powodem a żoną, były silne. Ich natężenie było znaczne a kierunek - dodatni. Śmierć żony skutkowałą poczuciem osamotnienia, smutkiem, częstym odczuwaniem żalu, poczuciem krzywdy. Najsilniejsze reakcje związane z procesem żałoby miały miejsce w okresie bezpośrednim po śmierci żony. Natomiast uczucie żalu i tęsknota towarzyszy mu do dnia dzisiejszego, aczkolwiek o nieznacznym natężeniu i tylko sporadycznie, przy okazji spotkań rodzinnych. Zdaniem biegłej tego typu emocje są charakterystyczne dla osób, które straciły bliskich i mogą z różną intensywnością towarzyszyć im w przebiegu całego życia. Podała też, że stan psychiczny powoda jest stabilny, nie wymaga on leczenia farmakologicznego i terapeutycznego. Nie doszło do jego wyłączenia społecznego, a proces żałoby jest ukończony – niepowikłany.

Ustosunkowując się do zgłoszonych przez powoda zastrzeżeń do opinii biegła sądowa wyjaśniła, że uczucie żalu może ujawniać się przy okazji świąt i uroczystości rodzinnych. Częstotliwość tych rocznic może wpływać na nastrój powoda, zaś emocje

tego typu są charakterystyczne dla osób, które straciły bliskich. Deklaratywnie powód nie pogodził się ze śmiercią żony, niemniej jednak badania dodatkowe nie ujawniły jakichkolwiek oznak powikłanej lub przedłużającej się żałoby. Zdaniem biegłej z pewnością fakt przejścia przez powoda wyłącznej opieki nad synami wpływał w przeszłości na jego stany emocjonalne, ale obecnie zaakceptował się do swojej sytuacji. Synowie pozostają już w innym wieku, niż miało to miejsce bezpośrednio po śmierci żony. Sąd Rejonowy nie znalazł podstaw do zakwestionowania opinii biegłej. Zdaniem Sądu I instancji, została ona sporządzona w sposób fachowy i rzetelny, stąd mogła być uznana za istotny dowód w sprawie.

Mając to na względzie Sąd Rejonowy podkreślił, iż świetle wniosków płynących z tej opinii, łącząca powoda z żoną więź emocjonalna była bardzo silna, a jej zerwanie spowodowało powstanie u powoda bólu, cierpienia oraz zrodziło poczucie krzywdy. Powodowi została odebrana najbliższa mu osoba, z którą już nigdy wspólnie nie spędzi czasu. Przy okazji spotkań rodzinnych i świąt powód do końca całego życia może odczuwać żal i tęsknotę. Pomimo upływu czasu, nie pogodził się on z nagłą śmiercią żony. Istotna jest tu okoliczność, że gdyby nie doszło do przedmiotowego wypadku, powód nie doznałby tych wszystkich krzywd. W ocenie Sądu I instancji, tragiczny wypadek z dnia (...) r., w wyniku którego zginęła żona, spowodował zatem bezpośrednią szkodę w dobrach powoda. W tych okolicznościach w świetle art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. Sąd Rejonowy przyjął, iż roszczenie powoda o zapłatę zadośćuczynienia za doznaną krzywdę jest uzasadnione.

Ustalając wysokość należnego powodowi zadośćuczynienia Sąd I instancji, bazując na swoim doświadczeniu życiowym oraz zawodowym, mając na uwadze całokształt okoliczności sprawy: silną więź emocjonalną oraz fakt, że z całą pewnością w następnych latach życia żona służyłaby powodowi pomocą zarówno finansową, jak i wsparciem, brak możliwości dalszego wspólnego spędzania czasu oraz uwzględniając fakt, że powód tytułu śmierci żony otrzymał świadczenie w wysokości 10.000 złotych przyjął, iż powodowi należy się dopłata w żądanej przez niego wysokości tj. 70.000 złotych. Odnosząc się do zarzutu pozwanego wskazującego na nadmierne wygórowanie tego roszczenia Sąd Rejonowy zaznaczył, iż w tych okolicznościach jest to suma odpowiednia.

Mając powyższe na względzie, Sąd I instancji orzekł jak w sentencji.

O kosztach procesu postanowiono w myśl przepisów art. 98 § 1 k.p.c. oraz art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł pozwany, zaskarżając go w części tj. w punkcie I ponad kwotę 40.000 złotych oraz w punktach II i III. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie:

1. art. 233 k.p.c. poprzez oparcie wyroku zasądającego w całości roszczenie dochodzone pozwem na jedynym przeprowadzonym w sprawie dowodzie w postaci opinii biegłego bez przeprowadzenia żadnych innych dowodów, brak wszechstronnej i obiektywnej oceny tej opinii oraz stanu faktycznego, a przede wszystkim upływu czasu, jaki minął od śmierci żony powoda,

2. art. 328 § 2 k.p.c. poprzez uzasadnienie wyroku w sposób ogólny, bez odniesienia do konkretnego przypadku, z pominięciem indywidualnej oceny zasadności roszczeń powoda.

Podnosząc powyższe, apelujący wnosił o zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez obniżenie kwoty zadośćuczynienia do 40.000 złotych oraz stosowną zmianę rozstrzygnięcia w zakresie kosztów procesu, ponadto zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu za II instancję.

Odpowiedź na apelację złożył powód, wnosząc o jej oddalenie oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów zastępstwa prawnego za II instancję.

Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Rejonowy poczynił prawidłowe, znajdujące potwierdzenie w zebranych w sprawie materiale dowodowym, ustalenia faktyczne i Sąd Okręgowy przyjmuje je za własne. Sąd I instancji dokonał niewadliwej oceny zgromadzonego materiału dowodowego i na tej podstawie trafnie przyjął, iż uwzględniając całokształt ujawnionych w sprawie okoliczności dopłata w kwocie 70.000 złotych jest sumą adekwatną do rozmiaru krzywdy, jakiej doznał powód J. G. na skutek śmierci żony W. G. w wypadku komunikacyjnym z dnia (...)

Wbrew podniesionemu zarzutowi, Sąd I instancji nie naruszył dyspozycji art. 328 § 2 k.p.c. Powołany przepis nie stanowi właściwej płaszczyzny do krytyki trafności przyjętych za podstawę zaskarżonego orzeczenia ustaleń faktycznych, ani oceny prawnej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2014 r., I PK 295/13, LEX nr 1483572). Błędy merytoryczne i prawne uzasadnienia mogą być przedmiotem zaskarżenia jedynie w ramach zarzutów naruszenia określonych przepisów prawa materialnego lub przepisów postępowania dotyczących rozpoznawanego sporu, a nie przez zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c., który wymaga wykazania, że kwestionowane uzasadnienie nie zawiera wszystkich elementów określonych w tym przepisie oraz wskazania wpływu zarzucanych wadliwości na wynik sprawy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2005 r., V CK 642/04, LEX nr 187098). W tej sprawie, wbrew zarzutowi skarżącego, uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia odpowiada wymogom stawianym przez powołaną wyżej regulację i z tego względu mogło podlegać weryfikacji przez Sąd Odwoławczy.

Sąd I instancji, wbrew stanowisku skarżącego, nie dopuścił się również naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. uznając, że zebrany w sprawie materiał dowodowy stanowi podstawę do przyjęcia, iż krzywda doznana przez powoda w związku ze śmiercią żony wymaga rekompensaty w żadnym przez niego zakresie. Trzeba zauważyć, że zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. może być skutecznie podniesiony, gdy odnosi się do błędów przy ocenie wiarygodności lub mocy dowodowej zebranego materiału dowodowego, jako niekompletnej, nieuwzględniającej całości materiału procesowego bądź sprzecznej z doświadczeniem życiowym, albo zasadami logiki formalnej. W braku wykazania tego rodzaju wadliwości

rozumowania Sądu I instancji okoliczność, że z przeprowadzonych dowodów można wyciągnąć także wnioski odmienne, nie uzasadnia zarzutu naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów. W tej sprawie skarżący zarzucał, iż na skutek wadliwej oceny materiału dowodowego i braku indywidualnego podejścia do okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia, Sąd Rejonowy bezpodstawnie przyjął, że dodatkowe zadośćuczynienie należne powodowi w żądanej przez niego kwocie 70.000 złotych jest adekwatne do stanu faktycznego, z jakim mamy do czynienia w przedmiotowej sprawie. Apelujący zaznaczył przy tym, że Sąd I instancji błędnie oparł się wyłącznie na wnioskach sformułowanych przez biegłą sądową z zakresu psychologii.

Należy zaznaczyć, że skarżący ma rację, iż w zakresie roszczeń dotyczących przyznania zadośćuczynienia za krzywdę doznaną na skutek naruszenia dobra osobistego w postaci zerwania więzi rodzinnej w związku ze śmiercią osoby bliskiej, wysokość zasądzonego świadczenia powinna być zawsze poprzedzona wnikliwą analizą okoliczności danego przypadku, a ocena w tej mierze nie może być dokonywana w sposób mechaniczny, w tym jedynie z porównaniem do kwot, jakie zostały przyznane przez sąd w innych sprawach. Stan faktyczny danej sprawy ma bowiem zawsze charakter indywidualny.

Zdaniem Sądu Okręgowego, nie sposób jednakże skutecznie czynić Sądowi I instancji zarzutu, iż oparł rozstrzygnięcie w tej sprawie głównie na wnioskach płynących z opinii biegłej sądowej z zakresu psychologii M. S.. Nie budzi bowiem wątpliwości, że opinia biegłej jest miarodajnym środkiem dowodowym w zakresie ustalenia, w jakim stanie psychicznym znajdował się i znajduje powód, w konsekwencji zdarzenia w postaci śmierci żony. Wskazać należy, iż Sąd Rejonowy dysponował także dodatkowym materiałem dowodowym – w postaci dokumentacji zgromadzonej w toku postępowania likwidacyjnego. Z tego materiału również wynikało, że pomiędzy J. G. a jego żoną W. G. istniały silne więzi emocjonalne i ich małżeństwo funkcjonowało w sposób prawidłowy. W tej sprawie wystąpiły przy tym szczególne okoliczności, jakie w ocenie Sądu II instancji pozwalały na przyjęcie, że zasądzona przez Sąd Rejonowy kwota zadośćuczynienia nie mogła być uznana za nadmierną i wygórowaną. Mianowicie w dacie, gdy zaistniało zdarzenie, które skutkowało śmiercią żony powoda, J. G. miał 44 lata, zaś jego żona W. – 42 lata. Małżonkowie pozostawali w związku małżeńskim przez okres 22 lat. Z tego związku posiadali czworo dzieci, z których na dzień (...) r. dwoje było jeszcze małoletnich (14 i 16 lat), zaś dwoje starszych było w takim wieku (18 i 22 lata), że nadal wymagało pomocy ze strony rodziców w dostarczeniu środków utrzymania. Po śmierci żony powód był zmuszony przejąć wszystkie obowiązki domowe i samodzielnie wychowywać dzieci. Nie miał przy tym z kim dzielić się radościami i problemami, związanymi z codziennym życiem. Należało zatem przyjąć – jak też wynikało z opinii biegłej sądowej – że w związku z tym powodowi towarzyszyło poczucie osamotnienia, smutku, odczuwał żal po stracie żony. Podkreślenia wymaga, iż choć w ocenie biegłej proces żałoby po zmarłej żonie został zakończony bez powikłań, tym niemniej powód nadal odczuwa żal i tęsknotę, szczególnie w okresie, gdy odbywają się uroczystości rodzinne oraz obchodzone są święta. Powód w dalszym ciągu kultywuje pamięć o zmarłej, odwiedza grób żony raz w tygodniu. Uprzednio zaś, szczególnie bezpośrednio po jej śmierci, bywał tam codziennie. Nie kwestionując zatem okoliczności, że od śmierci małżonki powoda upłynął już okres niemal 10 – letni, to jednak uznać należy, iż zdarzenie to zaważyło na całym życiu J. G. i w konsekwencji nadal odczuwa on żal i tęsknotę - i stan ten z pewnością utrzyma się także w latach następnych. Utrata najbliższej osoby jest bowiem stratą nieodwracalną. Sąd Okręgowy zaznacza przy tym, że fakt, iż odczuwane przez powoda dolegliwości nie wymagały leczenia specjalistycznego – farmakologicznego, bądź psychoterapii nie umniejsza przeżyć, jakich doznał powód i skutków, jakie wywarła śmierć żony w jego dalszym życiu.

Zgodnie z art. 448 k.c. sąd winien przyznać zadośćuczynienie w odpowiedniej wysokości. Ustalając wysokość zadośćuczynienia za krzywdę doznaną na skutek naruszenia dobra osobistego w postaci utraty więzi rodzinnej w związku ze śmiercią członka rodziny należy wziąć pod uwagę wszystkie okoliczności mające wpływ na rozmiar tej krzywdy, a więc przede wszystkim wstrząs psychiczny i cierpienia moralne wywołane śmiercią osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki po jej śmierci, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, rolę w rodzinie pełnioną przez osobę zmarłą, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem śmierci osoby bliskiej, stopień, w jakim pokrzywdzony będzie umiał odnaleźć się w nowej rzeczywistości i ją zaakceptować, wiek pokrzywdzonego (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2011 roku, III CSK 279/10, LEX nr 898254; z dnia 10 maja 2012 roku, IV CSK 416/11, LEX nr 1212823). Wskazać też należy, iż ustalenie jaka kwota w konkretnych okolicznościach

jest „odpowiednia” należy do sfery swobodnego uznania sędziowskiego. Korygowanie przez sąd drugiej instancji zasądzonych zadośćuczynienia może być aktualne tylko wtedy, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, mających wpływ na jego wysokość, jest ono niewspółmiernie nieodpowiednie, tj. albo rażąco wygórowane, albo rażąco niskie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 2004 roku, I CK 219/04, LEX nr 14356).

Reasumując, Sąd Okręgowy po dokonaniu ponownej analizy materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie podzielił stanowisko Sądu Rejonowego, iż zasądzona na rzecz powoda tytułem zadośćuczynienia kwota 70.000 złotych jest adekwatna do doznanej przez J. G. krzywdy.

Mając na uwadze powyższe Sąd II instancji oddalił apelację na mocy art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., zasądzając od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2.400 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym, których wysokość ustalono w oparciu o § 2 pkt 5 i § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U.2015.1800).